

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 538.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796474509776/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

- lig gådebog), oversat til da. som *En liden Aandelig Spørgsmaals Bog* (1605) af den no. teolog H. Gunnarsen. – *skriger stærkere (...)* *Landsby-Degne*: se n.t.s. 83. – *Asen*: asel. – *Noæ Ark*: 1. Mos. 6-8. – *forslagen*: klogtigt, udpekuleret. – *Cain (...)* *Abel ihjel*: 1. Mos. 4,1-16.
- 244 *affirmanti (...)* *probatio*: lat.: beviset påhviler den, der fremsætter påstanden. – *Omnia conando (...)* *vincit*: lat.: ved at forsøge alt sejrer den lærenemme dygtighed, tillempet citat fra den rom. digter Marcus Mamilus' (omkr. år 0) værk *Astronomica* 1,95; anvendes som motto på den lat. begyndergrammatik, Donaten (se n.t.s. 214); versformen er hexametret (se n.t.s. 242). – *quid est Logica?*: lat.: hvad er logik? – *Post molestam (...)* *honus*: lat.: efter den brydsomme alderdom (Per forsyner dette ord med en forkert bøjningsendelse) vil jorden eje (ved fejlbøjning kommer Per til at sige: ejede jorden) os; (altså fejlfuldt) citat fra den middelalderlige, fra Ty. stammende studentervise «Gaudemus igitur» (lat.: lad os altså glæde os) med titlen «De brevitate Vitæ» (lat.: om livets korthed), 1. strofe. – *fixere mig*: gøre grin med mig. – *echapere*: flygter. – *tilforn*: tidligere.
- 245 *slemmere*: «skrappere». – *forbandet*: fantastisk, «spokkers». – *Christne Name*: døbenavn. – *fornye sin Myndt*: forbedre sin anseelse.
- 246 *staar (...)* *an*: passer. – *Jorden (...)* *all* *Reghion* (forvanskning af religion): se n.t.s. 238. – *synderlig*: videre god(t), noget at råbe hurra for.
- 247 *koldsindig*: uvenligt, ligegyldigt. – *catolsk i Hovedet*: forstyrret, tosset. – *Daarlighed*: tåbelighed. – *profetå*: lat.: sandelig. – *hun*: den (jorden var opr. hunkøn også på da.). – *Sanden*: sandhed. – *Fanden (...)* *Løgnens Fader*: citat af Joh. 8,44. – *der jo fordømmer*: der ikke fordømmer.
- 248 *Philosophien*: filosofien var samlebetegnelse for alle videnskaber. – *giøre (...)* *got*: bevise.
- 249 *tilstaar*: giver medhold i. – *en fæd* (fcd) *Karl*: en køn fyr (ironisk). – *daartig*: tåbelig. – *Mile*: 1 da. mil = ca. 7 ½ km. – *12 Himle (...)* *Chrystal Himmelen*: se n.t.s. 168. – *qvante tenebra*: lat.: hvilket mørke (vankundighed). – *Kiiler Omslag*: det årlige marked i Kiel, vigtigt for da. handelsfolk. – *Domine Jeronyme*: lat.: Hr. Jeronimus.
- 250 *foer ilde*: aborterede. – *tilforn*: inden. – *rejcered*: dumpet. – *Attestatz*: teologisk embedseksamen. – *der skeer jo*: uden at der sker. – *sleyde paa*: skyde skylden på. – *illegemaade*: ligeledes. – *naturlig viis*: på naturlig måde. – *Giækkeri*: narleri.
- 251 *faar out*: bliver dårlig. – *Atheist*: gudsfornægter, evt. med bibetydningen: en moralsk tvivlsom person. – *Sagt, sagt*: så sagte, tag det roligt.
- 252 *Sværner*: sværmer, religiøs fanatiker med dogmatiske særstandpunkter. – *Litanie*: kirkebøn (hvor der bl.a. blev bedt om beskærmelse mod fræer og kætteri). – *falsk lærdom*: kætteri, se n.t.s. 238

- ovenf. – *Ordens Brødre*: studiekammerater. – *statueret*: påstået. – *yderste* (sidste) *Draabe* (...): *Bleckhorn*: denne fordrejning af en patetisk kliché (blæk i st. f. blod) findes fx. i Molières komedie *Le Mariage forcé* (1668, da.: *Det tvungne giftemål*), hvor den er lagt i munden på den latterlige aristoteliske lærde Pancrace, s. 6.
- 253 *formedelst*: på grund af. – *profecto*: lat.: virkelig. – *iver mig*: fortaler mig af vrede. – *sagte*: sagtens. – *nam* (...) *naturam est*: lat.: thi det er imod naturen.
- 254 *Fort*: straks. – *paa Dør*: af sted. – *Erasmus Montanum*: Erasmus Montanus, her bøjet i afhængighedsfald, fordi navnet er genstandsled i sætningen. – *Mademoiselle*: frosken.
- 255 *sustinered*: hævdet. – *Reputation(s)*: anseelse. – *falsk Lærdom*: se n.t.s. 238. – *hæve op*: ophæve. – *hils*: hils (bydemåde flertal).
- 256 *Leges* (...) *Laudabiles*: lat.: akademiske love og rosværdige sædvaner (el. vedtægter). – *Dominus*: lat.: (min) herre; Per benytter påny gal bøjningsendelse (i tiltale). – *Den gemeene Mand*: menigmand. – *Vulgus*: lat.: hoben. – *Commiliones*: lat.: kampfeller, medstuderende. – *Baccalaureus Philosophia*: se n.t.s. 221. – *publicè*: offentligt. – *sustinered*: hævdet. – *som er Ordenen uanstændigt*: formuleringen genkalder det højtidelige løfte, de studerende efter en opnået grad (afsluttende eksamen) måtte aflegge til rektor/universitetet. – *ne quid* (...) *Philosophia*: lat.: at den filosofiske (dvs. akademiske, videnskabelige) republik ikke lider nogen skade; med denne formulering overdrog senatet i oldtidens Rom konsulernes uindskrænket magt i faresituationerne. – *methodiè*: lat.: metodisk. – *ved Penner*: ved handelen, som forretningsmand. – *Sognefogden*: lokal, uuddannet, underordnet øvrighedsperson. – *boestiddende*: med egen husstand og fast bolig. – *Landgilde*: se n.t.s. 81. – *Syllogismus*: lat.: syllogisme, se n.t.s. 119.
- 257 *Ergo*: lat.: altså, således indledes syllogismens konklusion. – *opponere*: se n.t.s. 224. – *binde Munden*: bringe til tavshed, overvinde i diskussion. – *giøve* (...) *got*: bevise. – *kand jeg* (...) *tale* (...) *ikke en Hane*: denne syllogisme (se n.t.s. 119) er næsten identisk med den, der redder morlil fra at være en sten (s. 229), se note hertil.
- 258 *Proba minore*: lat.: bevis undersætningen, se n.t.s. 119; undersætningen her er: *sjeg har Menniskelig Forstands*. – *formeste Poster*: vigtigste hverv. – *Messe*: højmesse. – *støbe Væxlys*: se n.t.s. 83. – *bedre end en Hane*: et trick, eftersom syllogismer kun kan etablere identitet el. tillægge egenskab, ikke udpege kvalitetsforskelle. – *En Hane* (...) *Kan i Hovedet* (...) *I en Hane*: nye (falske) syllogismer (se n.t.s. 119) af samme type som den, der gør morlil til sten (s. 229), se note hertil.
- 259 *Tåkeker udi Punden*: må være hentydning til Pers uordentlige frisur, ikke til »hanrejhorn«, da han jo er ugift (jvf. I,2). – *nabe*: vække